

Ingen laks gir lite penger i kassa

Gir seg ikke: Elva åpnet for noen timer siden. Jack Olsen fra Fredrikstad prøvde laksefiske i Aagaardselva. Han er blitt av laksebasillen og laksefiske er blitt en prioritert aktivitet. Han reiser til flere plasser i landet for å jakte på storlaksen. Størsta laks til nå er på 14,5 kilo.

De virkelig ivrige gir seg ikke. Det gjelder både laksen, fiskeren og de som driver fisketurismen. Likevel har antall fiskere **gått ned** de siste årene.

Fakta

Laksefiske

- ★ I 2014 ble det rapportert fanget 145.200 laks i sjøen og elvene.
- ★ Det ga en samlet vekt 490 tonn fisk. I tillegg ble 20.200 laks (62 tonn) rapportert gjenutsatt, det vil si 12 prosent av totalfangsten i antall.
- ★ Norge har over 400 lakseelver
- ★ Rømt oppdrettslaks. I 2014 ble det produsert ca. 1.220.000 tonn oppdrettslaks i Norge.
- ★ Det er foreløpig rapportert at 283.000 laks rømte fra oppdrettsanlegg i 2014.
- ★ Kun 5 prosent kvinner er laksefiskere.

Kilde: «Norske lakseelver». Organisasjonen representerer fiskerettshavere og elveforerlag 170 lakseførende vassdrag.

Vadere, stenger og fluer er tatt fram fra lagring. 1. juni åpnet årets laksefiske i mange elver. Dessverre har fiskerne færre elver å dra til nå enn tidligere. Mer enn 100 elver har vært stengt for fiske siden 2010. Bestandene i mange elver tiler ikke beskatning, og sjølaksefiske er kraftig redusert. Fiske er en viktig fritidsaktivitet for mange. Enkelte har gått seg med fiske, eller blitt nødt til å reise andre steder for å utøve fiskeinteressen. Stengte elver får også betydning for elveiere og lokalsamfunn som begge taper inntekter. Norge har over 400 lakseelver og et spesielt internasjonalt ansvar for villaksen. Internasjonalt sett har det aldri vært færre villaks. Også i Norge er det problemer.

Det totale innsiget av villaks fra havet til Norge i 2014 var om lag 475.000 laks. Det var åttende år på rad med lavt nivå. Lakseinnsiget er mer enn halvert fra 1983 til 2014, viser tall fra vitenskapsrådet for lakseforvaltningen.

Viktig næring

Laksefiske er en viktig del av bygdeturismen i mange norske distrikter. Til sammen bidrar den til å skape om lag 2.900 årsverk i kommuner med lakseelver.

– Vi ser heldigvis at det er en liten vekst i bygdeturismen på Vestlandet etter gjenåpningen av Lærdalselva. Mens i Trøndelag er det fortsatt nedgang, sier Øystein Aas, professor ved institutt for naturforvaltning ved NMBU.

Lakseverter siden 1964

Vertskapet Liv Østnes og mannen Ivar Lerfald ønsker laksefiskere velkommen. På Østnes har det vært drevet med fisketurisme siden 1960-tallet. I alle år har de ønsket fiskere fra hele verden velkommen til et variert og spennende sportsfiske i Verdal elva.

Slik er det ikke lenger. For sjette sesongen på rad, kan det bare tas ut to laks per år. Årets fiske startet 10. juni og går til 1. august. For 2010 var fisketida 11-13 uker, og årskvoten på 10 laks per fisker.

– Vi må ta vare på den villaksen som er igjen. Det har nok vært et overfiske tidligere. Heldigvis viser fiskerne mer respekt nå enn før. Tidligere ble det nok fisket mer enn hva som var behovet. Samtidig som vi sliter med lus og smitte fra oppdrettsanlegg. Når fisken ble borte, ble det dårlig med kortsalg og inntekter, sier Ivar Lerfald (73) som driver Østnes camping og Austneslaks.

– Ble det et stort inntektsstap for dere?

– Det ble jo det. Skal du ha akkurat talla må jeg finne fram regnskapet. Vi måtte tenke nytt. Vi startet fiskeskole, det er blitt veldig populært. Det er sjette sesongen nå med Göran Anderson og kursing i fluekasting. Denne uka har vi blant annet fiskere fra Tokyo og Los Angeles på kurs, sier Lerfald.

Campinghyttene reiste han selv i 1986. I sesongen er han og kona fullt engasjert med middagslag, servering og reing av senger. Jorda på gården er bortleidt, men de driver juletreproduksjon, binder kranser og julenek.

– Vi må få det til å gå rundt. Fisketurismen var en viktig del av inntekten. Med et vald på 1400 meter, med fiske på begge sider av elva har vi fine forhold å tilby laksefiskerne. Nå er det bare laksen som mangler. Bestandsmålet er egentlig nådd og det gikk 450 gytefiske opp laksetrappa. Så jeg ►

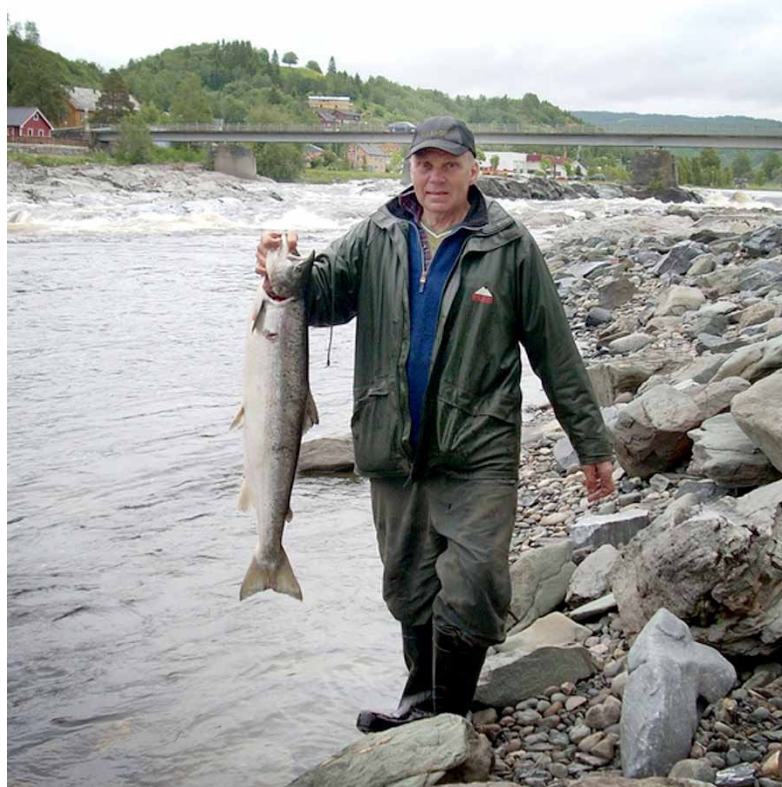

MISTET INNTÉKT

Når fisken ble borte, ble det dårlig med kortsalg og inntekter.

IVAR LERFALD (73) DRIVER ØSTNES CAMPING OG AUSTNESLAKS

ALLE FOTO: MARIANN TVETE

Den gang da: I Værdalselva er det restriksjoner på fiske. Det går ut over drifta for Ivar Lerfald som driver Østnes camping og Austneslaks. Her med fangst fra 2009.

Mindre populært: 64.000 løste fiskekort forrige sesong.

Venter: Fisketurisme er en helhetlig opplevelse. Kaffe, hygge og kameratskap.

Førre kort selges: Mye verdier kan skapes lokalt om du har laks.

► er positiv. Det skal være trivelig for fiskerne å komme hit, men vi må tjene penger også, sier Lerfald.

Berører mange

Rundt 1,4 milliarder kroner i årlig omsetning er anslaget på hvilke verdier laksefisket i elvene skaper i lokalsamfunnene. Rundt en firedel av omsetningen havner hos dem som har fiskekortet, mens resten av beløpet legges igjen blant annet i reiselivsbedrifter, i butikker og på bensinstasjoner. Hvert år fisker mellom 80 - 100.000 personer laks i Norge. Av disse er omlag halvparten fisketurister.

I alt blei det fiska 162.000 laks, sjøaure og sjørøye i norske elver i 2014. Det er 7000, eller 4 prosent, færre fisk enn året før. Av disse fiskene ble 80 prosent avliva og 20 prosent sluppet levande ut igjen, viser tall fra SSB.

– Fra 2012 til 2014 har antall laksefiskere gått ned med 15 prosent. Vi har ikke sett så entydige tall på mange år. Omsetningen regner vi med har gått ned like mye. Det er en god del gårdsbruk som har eller har hatt, fiskeinntekter fra 50.000 til 300.000 kroner. Bare salg av fiskekort har tradisjonelt gitt en stor bruttoinntekt, som for mange nå uteblir, sier professor Aas.

Alle over 18 år som fisker etter laks, sjørøret eller sjørøye i ferskvann skal betale statlig fiskeavgift. Det blir stadig færre som løser denne avgiften.

I sesongen 2006–07 var det 81.000 som løste fiskeavgift. I 2012 gikk det ned til 77.000 og forrige

”
FÆRRE FISKER
Fra 2012 til 2014 har antall laksefiskere gått ned med 15 prosent.

ØYSTEIN AAS
PROFESSOR VED INSTITUTT FOR
NATURFORVALTNING VED NMBU

sesong 2013–14 var tallet sunket til 64.000 innbetalinger.

– Hva må gjøres for å få flere til å fiske igjen?

– Få mer laks i elva, og så må det jobbes med rekruttering av fiskere. Elveeierlagene og jeger- og fiskerforeningene må legge til rette for nye fiskere og mer fisk i elva. Man må sikre nok gytere i elva. I flere elver bør levestråkene til fisken forbedres, så elva kan produsere så mye som mulig, sier Stian Stensland, postdoktor ved NMBU.

Stensland nevner også andre tiltak som å minke påvirkningen fra vannkraftreguleringer, sur nedbør, gruveavrenning og lakseparasitten gyrodactylus.

– Viktigst er nok å løse problemene med lakselus og rømt oppdrettslaks som vitenskapsrådet for lakseforvaltning trekker fram. Lukkede anlegg i sjøen og individmerking av oppdrettsfisk, slik at en vet hvilket anlegg den er rømt fra. Dette er hyppige nevnte tiltak for å minke problemene fra oppdrettsnæringa, sier han videre.

Støtte fra myndighetene

I 2014 ble det rapportert fanget og avlivet om lag 145.200 laks i Norge. Nå ønsker Regjeringen å legge til rette for økt verdiskaping basert på høsting av villaks i elver.

Landbruks- og matdepartementet la 5. juni fram meldingen om vekst og gründerskap i landbruksbaserte næringer.

– Mitt mål er å få flere profesjonelle heltidsbønder på små og større gårdsbruk ved å stimulere vekst og gründerskap i landbruket. Det er

ikke størrelsen på garden det kommer an på, men hva man gjør ut av de ressursene man har. Det er mange som med grunnlag i ganske små eiendommer skaper arbeidsplasser for seg selv og mange andre, sier landbruks- og matminister Løttersdal.

Videre i Stortingsmeldingen står det: «Det er ynskjeleg å auka verdiskapinga knytt til vilt, laks, innlandsfiske og natur-, kulturarv- og kulturlandskapsbaserte opplevingar.»

Den største tilleggsnæringa i jordbruket er leiekjøring. På andreplass med 19,5 prosent kommer utleie av jakt- og fiskeretter. Om lag 9 prosent driver med reiselivs- og opplevelsesrelaterte aktiviteter og 6,6 prosent har lokalmat og servering som tilleggsnæring. Viser tall fra Stortingsmelding 31 (2014–2015).

Tilleggsnæringer er derfor viktig for mange i landbruket.

– Mye verdier kan skapes lokalt om du har laks. Laksefiske er en ettertraktet form for turisme på verdensbasis. I hele vinter har utlendinger bydd over hverandre, for å få rett til laksefiske nå som Lærdalselva igjen er åpen, sier Aas.

For å sikre de viktigste laksebestandene særskilt beskyttelse, opprettet Stortinget 37 nasjonale lakseavdrag og 21 nasjonale laksefjorder i 2003. I 2007 fikk ytterligere 15 avdrag og 8 fjorder samme status. Til sammen har Norge i dag 52 nasjonale lakseavdrag og 29 nasjonale laksefjorder. Alt for å gi bestandene beskyttelse mot menneskelige inngrep.

MARIANN TVETE
mariann.tvete@nationen.no